

вого розподілу податкового навантаження буде диференціація розмірів податкової бази. Такий механізм спрощує процес адміністрування та збирання податку на нерухомість.

Висновки. Багато в чому функціонування податку залежить від того, наскільки детально мають бути описані в законі основні його елементи (формування об'єкта та бази оподаткування). Це відповідатиме принципу «визначеності» в оподаткуванні і допоможе уникнути появи спірних питань. Формування елементів податку в окремому законі та прийняття цього закону входить до повноважень виключно Верховної Ради. Для нормального та стабільного функціонування податку на нерухомість необхідно з самого початку його введення розмежувати повноваження між різними органами державної та місцевої влади. Такі дії повинні відповідати компетенції та кадровому забезпеченню рівнів влади. Податкові органи повинні займатися плануванням та збиранням податків, а не розрахунком бази оподаткування. Це пов'язано з тим, що фіскальні органи є зацікавленою стороною, тому оцінювання повинні здійснювати незалежні організації, не пов'язані з фіскальними установами. Якщо припустити, що податок на нерухомість в Україні буде базуватися на площі нерухомості, то всі обов'язки щодо

формування бази оподаткування переходять до органів обліку нерухомості. Це є найбільш зручною формою для країн, що розвиваються, де базою оподаткування нерухомості є площа об'єкта оподаткування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перспективи податку на нерухоме майно в Україні [Електронний ресурс] / Група фіскального аналізу при Комітеті Верховної Ради України з питань бюджету // Бюджетний і податковий огляд. – Вересень 2002 р. – К.: ГФА, 2002. – С. 71 – 79. – Режим доступу до журн.: <http://fisco-inform.com.ua/?module=an&action=preview&id=44>
2. Дані з офіційного сайту Верховної Ради України стосовно проектів законів з оподаткування нерухомості [Електронний ресурс]: <http://portal.rada.gov.ua>
3. «Land and Property Taxation: A Review» [Електронний ресурс] / Bird, Richard M., Enid Slack // IMF Review. – March 2002. – Режим доступу:
4. http://www.cooperativeindividualism.org/bird-richard_land-and-property-taxation.pdf
5. The potential for the property tax in the 2004 accession countries of central and eastern Europe [Електронний ресурс] / McCluskey W., Plimmer F // RICS (The Royal Institution of Chartered Surveyors) Research Paper Series. – November 2007. – Volume 7, Number 17. – Режим доступу: http://www.rics.org/NR/rdonlyres/41002_Prop_tax_Fibrewebversion.pdf. – Назва з екрану.

УДК 332.143:339.944:334.711

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНО- ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ

В. Є. Крупін

Постановка проблеми. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності залежить від значної кількості факторів, причому для експортно-імпоротної діяльності особливо важливе значення мають зовнішні фактори. Тому наявність і доступність необхідної інформації відіграє ключову роль у прийнятті управлінських рішень стосовно експортно-імпортних операцій. Незважаючи на таку важливість повноцінної інформаційної складової в межах державного меха-

нізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності, на даний час в Україні відсутні відповідні важелі для інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств, зокрема територіально-виробничих систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження стану інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності були і є предметом наукових досліджень вітчизняних учених, але у своїй більшості вони стосуються мікроекономічних заходів, які можуть бути впроваджені на рівні підприємств. Що стосується макроекономічних заходів поліпшення інформаційного забезпечення промислових підприємств, то такі розробки є нечисленними.

Зокрема, І. О. Тивончук та М. Б. Ковальчук у [2] описують економічний механізм стимулювання експортної діяльності, до якого відносять декілька напря-

мів інформаційного забезпечення: надання інформації щодо нової техніки та технології, інформації про ринок фінансового забезпечення експортної виробничої діяльності та фондів розвитку, інформації щодо умов сертифікації та стандартизації. У колективній монографії [3] виділяються три основні системи забезпечення зовнішньоекономічних операцій з боку держави, однією з яких є система кон'юнктурно-економічної інформації.

Проте нема конкретних розробок та пропозицій стосовно практичних упроваджень, які мали б на меті підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності промисловості внаслідок активного інформаційного забезпечення з боку держави.

Метою статті є визначення шляхів удосконалення інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності територіально-виробничих систем.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності є одним із найважливіших факторів її ефективного розвитку. Для пошуку потенційних споживачів, досліджень ринків збуту і оцінки конкурентоспроможності продукції промислові підприємства можуть створювати відповідні підрозділи чи відділи. Територіально-виробничі системи і великі промислові підприємства мають значно більші можливості щодо отримання необхідної інформації, і фактом є те, що основний тягар її пошуку лежить на даний час безпосередньо власне на тих підприємствах, що здійснюють експорт продукції. Проте можливість отримання необхідної інформації є досить часто обмеженою внаслідок мовних бар'єрів, слабкої обізнаності спеціалістів з теоретично-прикладними методами досліджень зовнішніх ринків збуту, відсутності доступу до переліку іноземних підприємств, які можуть бути потенційними контрагентами тощо.

Прогнозування тенденцій на зовнішніх ринках збуту є ще більш ускладненим, оскільки передбачає не лише оцінку кон'юнктури ринку, очікувань споживачів чи конкурентоспроможності продукції підприємств-конкурентів, але зміну всіх цих показників у динаміці, а також аналіз мезо- та макроекономічних заходів, які можуть мати вплив на них. А це вимагає комплексної оцінки важелів та інструментів валютного, фінансово-кредитного, інвестиційного, інноваційного, податкового і митного регулювання, причому ця оцінка має здійснюватися окремо для кожного ринку збуту. Власне цією складністю зумовлене те, що значна кількість промислових підприємств не наважуються виходити на зовнішні ринки збуту зі своєю продукцією, не маючи можливості оцінити всі аспекти та наслідки такого кроку. Внаслідок того, що підприємства, як правило, самостійно здійснюють пошук зовнішніх ринків збуту, не маючи достатніх можливостей для повноцінного пошуку інформації та аналізу всіх факторів впливу на експортну діяльність, їхні на-

магання часто закінчуються невдачею.

В Україні, як і в більшості країн з перехідною економікою, а навіть і в деяких європейських країнах, що розвиваються, державне інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності все ще знаходиться на надзвичайно низькому рівні. Одним із суб'єктів, до функцій якого включено інформаційну підтримку експорту є Торгово-промислова палата України. Але її діяльність у цьому питанні є недостатньою, що спричинено, зокрема, відсутністю необхідних функціональних зв'язків з іншими органами державного управління, а це є значним обмеженням для їхньої повноцінної кооперації та вільного обміну інформацією. Торгово-промислова палата є важливим суб'єктом підтримки підприємств-учасників зовнішньоекономічної діяльності, але її функції стосуються передусім питань сертифікації та стандартизації, майнової оцінки, організації виставок, семінарів, конференцій тощо. Варто також зауважити, що Торгово-промислова палата є недержавною неприбутковою організацією, яка об'єднує суб'єкти підприємницької діяльності, що певним чином обмежує можливості використання регулюючих функцій. Також вона не має достатніх можливостей акумулювати необхідні засоби для широкомасштабних і глибоких досліджень потенційних зовнішніх ринків збуту.

Враховуючи окреслені проблеми інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності і відсутність дієвої державної інформаційної підтримки експортно-орієнтованих промислових підприємств, доцільним є утворення в Україні відповідної державної установи, яка б займалася цими питаннями та сприяла розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, пропонується створення Державного агентства підтримки експорту, метою діяльності якого є інформаційна та консультативна допомога суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності під час планування та здійснення експортних операцій, дослідження зовнішніх ринків збуту, оцінювання реальної або потенційної конкурентоспроможності продукції, визначення сильних і слабких сторін іноземних підприємств-конкурентів, збирання, обробка та надання інформації щодо іноземних підприємств-імпортерів. З метою повноцінної реалізації макроекономічних заходів щодо розвитку експортного потенціалу та його ефективного використання Державне агентство підтримки експорту повинно здійснювати оцінювання та аналіз тенденцій у світовому господарстві, визначати потенційні пріоритетні галузі економіки, види діяльності чи продукції, формувати пропозиції щодо державного регулювання зовнішньої торгівлі тощо.

Для виконання перелічених завдань Державне агентство підтримки експорту може взаємодіяти з іншими вітчизняними та зарубіжними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування,

суб'єктами підприємницької діяльності, міжнародними організаціями. Основними вітчизняними державними та недержавними суб'єктами регулювання зовнішньоекономічної діяльності, з якими воно повинно тісно співпрацювати, є Митна служба України (отримання інформації щодо іноземних підприємств-імпортерів і вітчизняних підприємств-експортерів), Торгово-промислова палата України (отримання інформації з міжнародних виставок, семінарів і конференцій, допомога в питаннях сертифікації та стандартизації), Державне агентство України з інвестицій та інновацій (координація в питаннях залучення іноземних інвестицій у пріоритетні експортно-орієнтовані промислові підприємства, види діяльності чи галузі).

Співпрацю Державного агентства підтримки експорту з Митною службою України можна вважати найважливішою з тієї позиції, що завдяки їй можливим є отримання інформації стосовно всіх іноземних підприємств-імпортерів, що здійснюють закупівлю вітчизняної продукції. Враховуючи те, що Митна служба України на основі вантажних митних декларацій (ВМД) отримує та зберігає зазначену інформацію, причому вже кодовану за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), це має значно спростити оброблення та пошук необхідної інформації стосовно іноземних підприємств-імпортерів і вітчизняних підприємств-експортерів.

Принципи застосування УКТЗЕД базуються на положеннях, викладених у статтях 311-314 Митного Кодексу України від 11.07.2002 р. [1], згідно з якими УКТЗЕД складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів, які систематизуються за розділами, групами, товарними позиціями, товарними підпозиціями. Структура десятизначного цифрового кодового позначення товарів в УКТЗЕД включає в себе: код групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків). Із застосуванням такого кодування Державне агентство підтримки експорту зможе формувати деталізований опис іноземних підприємств-імпортерів і вітчизняних підприємств-експортерів за товарними групами.

Для запровадження в дію повноцінного обміну інформацією стосовно обсягів імпорту та експорту конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності необхідним є викладення статті 308 Митного Кодексу України таким чином, щоб статистична та інша інформація, надана митним органам стосовно експортних та імпорتنних операцій, не вважалася комерційною таємницею і могла надаватися органам державної влади з метою поліпшення інформаційного забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (див. рисунок).

Виходячи з вищенаведеного, можливим є визна-

чення основних завдань Державного агентства підтримки експорту:

- збирання, обробка, сортування та надання інформації стосовно іноземних підприємств-імпортерів;
- збирання, обробка, сортування та надання інформації стосовно вітчизняних підприємств-експортерів;
- розрахунок і моніторинг конкурентоспроможності продукції закордонних виробників;
- визначення сильних і слабких сторін іноземних виробників промислової продукції;
- розрахунок міжнародної конкурентоспроможності вітчизняної продукції на обраних закордонних ринках;
- аналіз місткості зовнішніх ринків збуту та визначення потенційної позиції продукції вітчизняних промислових підприємств;
- оцінювання тенденцій у світовому господарстві для визначення пріоритетних у перспективі галузей і видів продукції;
- аналіз кон'юнктури на зовнішніх ринках;
- прогнозування зміни кон'юнктури на пріоритетних закордонних ринках збуту.

Розподіл функцій у Державному агентстві підтримки експорту повинен відбуватися таким чином: головна установа Державного агентства підтримки експорту має на меті збирання, сортування та оброблення інформації щодо іноземних підприємств-імпортерів і вітчизняних підприємств-експортерів, дослідження зовнішніх ринків збуту, оцінювання та аналіз основних тенденцій світового ринку, у той час як регіональні відділення мають на меті отримання запитів від зацікавлених суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, надання інформації, обробленої головною установою, взаємодію з регіональними суб'єктами регулювання зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Фінансування Державного агентства підтримки експорту має відбуватися з коштів державного бюджету України. Послуги з надання інформації фізичним та юридичним особам можуть здійснюватися на платній основі, що підвищуватиме мотивацію та ефективність діяльності даної установи.

Необхідно відзначити, що функціонування Державного агентства підтримки експорту сприятиме не лише розвитку зовнішньоекономічної діяльності територіально-виробничих систем, але й усіх інших суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, тим самим створюючи передумови для підвищення ефективності міжнародної торгівлі України. Це буде також значною допомогою під час прийняття стратегічних програм розвитку на національному рівні, визначення пріоритетних напрямів розвитку економічної системи, вибору найперспективніших у глобальному вимірі видів діяльності, розвиток яких допоміг би вивести вітчизняну економіку на якісно новий рівень.

Інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної

діяльності має значний вплив на ефективність міжнародної торгівлі, а тому необхідним є внесення пропозицій на державному та регіональному рівнях щодо утворення в Україні Державного агентства підтримки експорту та його регіональних відділень в обласних

центрах. Такий суб'єкт регулювання зовнішньоекономічної діяльності буде мати значний позитивний вплив на активізацію економічної інтеграції України у світове господарство і прискорений розвиток вітчизняних промислових підприємств та їх експортної діяльнос-

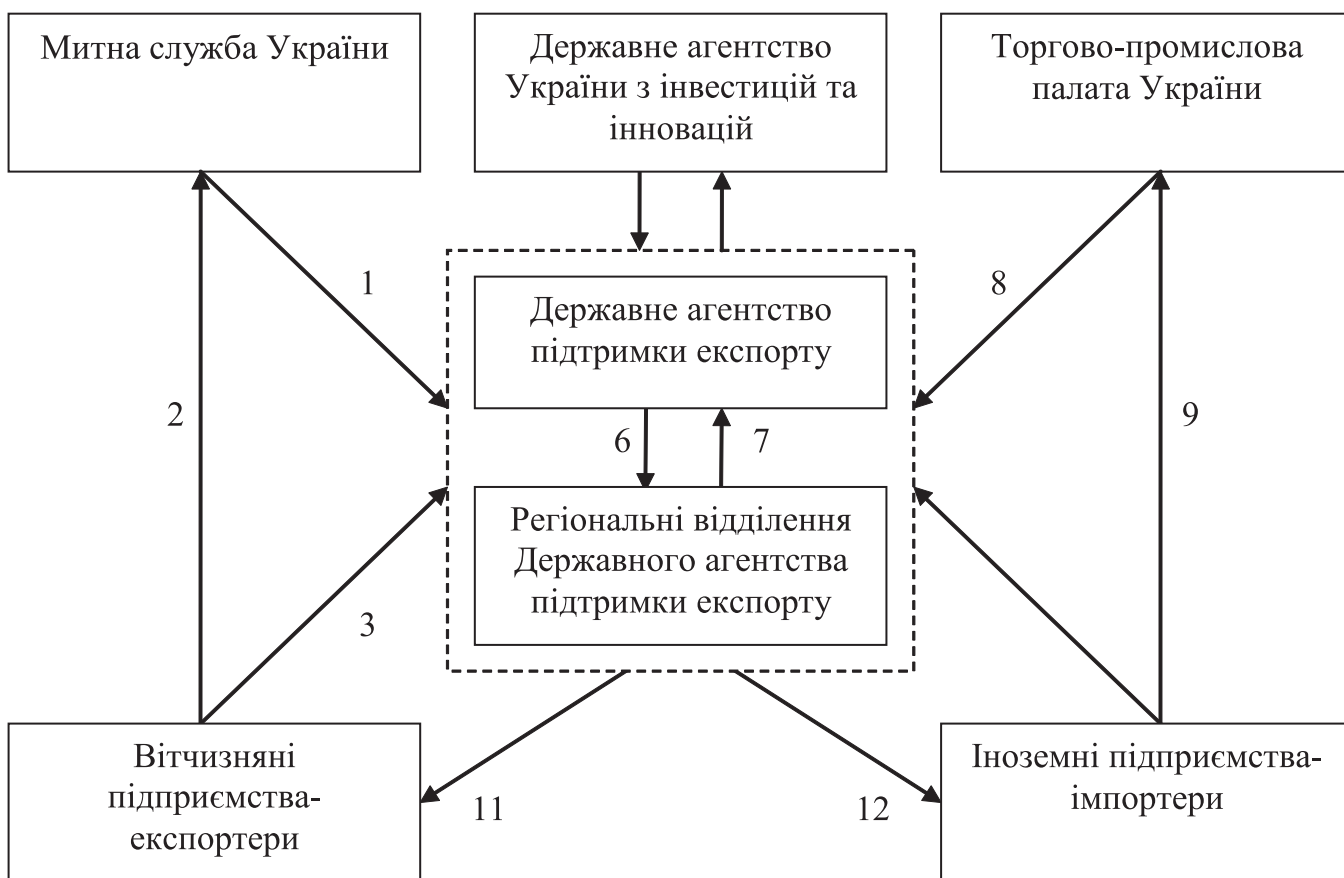

Схема пропонованого інформаційного кругообігу в межах механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності територіально-виробничих систем:

1 – надання Митною службою України інформації щодо іноземних імпортерів і вітчизняних експортерів, стандартизованої за УКТЗЕД; 2 – надання вітчизняними підприємствами-експортерами інформації щодо експортованої продукції та іноземних підприємств-імпортерів у формі ВМД; 3 – надання вітчизняними підприємствами-експортерами інформації щодо продукції, яка потенційно може бути реалізована за кордоном, а також запити стосовно пошуку іноземних підприємств-імпортерів; 4 – запити стосовно досліджень зовнішніх ринків збуту та прогнозування щодо виникнення потенційних пріоритетних видів діяльності чи продукції, виробництво яких могло б бути впроваджене вітчизняними промисловими підприємствами за відповідної інноваційно-інвестиційної підтримки державних органів управління; 5 – надання інформації стосовно кон'юнктури зовнішніх ринків, тенденцій інноваційного розвитку іноземних промислових підприємств і пропозицій стосовно пріоритетних видів експортно-орієнтованої інноваційної діяльності, що потребують інвестиційної підтримки; 6 – передача інформації з Державного агентства підтримки експорту у регіональні відділення в рамках єдиної інформаційної бази даних; 7 – подання регіональними відділеннями запитів головній установі Державного агентства підтримки експорту; 8 – надання Торгово-промисловою палатою України інформації щодо іноземних імпортерів і перспектив нових ринків збуту, отриманої в ході участі на міжнародних виставках, семінарах, конференціях тощо; 9 – подання запитів іноземними підприємствами-імпортерами представникам Торгово-промислової палати України під час міжнародних виставок, семінарів, конференцій тощо щодо пошуку потенційних вітчизняних виробників певних видів продукції; 10 – прямі звернення іноземних підприємств-імпортерів до Державного агентства підтримки експорту з метою пошуку українських підприємств-виробників продукції; 11 – надання регіональними відділеннями Державного агентства підтримки експорту інформації щодо зовнішніх ринків збуту вітчизняним підприємствам-експортерам; 12 – надання регіональними відділеннями Державного агентства підтримки експорту інформації іноземним підприємствам щодо потенційних вітчизняних експортерів.

ті, причому як територіально-виробничих систем, так і середніх і малих підприємств. Водночас вільне поширення інформації щодо потенційних ринків збуту поліпшить конкурентне становище в Україні.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Держава має можливість взяти на себе одне з найважливіших завдань – здійснення інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних промислових підприємств, що гарантує точність, надійність і достовірність даних. Жодні сучасні приватні джерела інформації не гарантують наявності таких характеристик, а вони є необхідними для прийняття відповідних управлінських рішень як на мікро-, так і на макрорівні. Також варто підкреслити, що такі заходи будуть сприяти формуванню ефективних вітчизняних експортних територіально-виробничих систем

і поступовій трансформації їх у багатонаціональні та транснаціональні корпорації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний Кодекс України, №92-15 від 11.07.2002 року, редакція від 10.02.2007 року.

2. *Тивончук І. О., Ковальчук М. Б.* Економічні механізми стимулювання експортного виробництва промислових підприємств // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Розвиток територіально-виробничих систем (Зб. наук. пр). Вип. 6 (68) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Редкол.: відп. ред. д.е.н., проф. Є.І. Бойко. – Львів, 2007. – С. 173–184.

3. *Лысюк В. М., Исаченко Д. А., Захарченко В. И.* Регулирование экономики переходного периода / Под. общ. ред. д.э.н., чл.-кор. НАН Украины Б. В. Буркинського. – Одесса: ИПРЭАН НАН Украины, 2000. – 264 с.

УкрІНТЕІ надає інформаційні послуги з питань:

СТВОРЕННЯ ТА АНАЛІЗУ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

521-00-56, 521-09-45

- надання доступу до інформаційних ресурсів у вигляді структурованих баз УкрІНТЕІ в електронній бібліотеці (кімната 20)
- ретроспективний тематико-фактографічний пошук у базах даних НДДКР, дисертацій, технологій
- оформлення реєстраційно-облікових документів

НАДАННЯ ПРОГНОЗНО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

521-00-27, 521-00-02

- підготовка комплексу прогностно-аналітичних інформаційних продуктів (прогнози, тенденції) з пріоритетних напрямів розвитку науки, технологій, інновацій та виробництва

ІНФОРМАЦІЙНОЇ І МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

521-00-47, 521-09-81

- тематичний пошук за БД «Законодавчі та нормативні акти у сфері освіти, науки, інформації, бібліотечної справи, видавництва»
- підготовка інформаційних досьє, аналітичних довідок, бібліографічних показників з питань екології та міжнародного співробітництва

ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

521-09-89, 521-00-67

- інформаційне супроводження виконання національних і державних наукових та науково-технічних програм
- створення та супроводження банків даних науково-технічної, статистичної та патентної інформації